

SPRÁVA ZO 14. SLOVENSKEJ A 59. ČESKO-SLOVENSKEJ AT KONFERENCIE

„Keď voňavý aprílový dážďik zavlaží vysušenú marcovú zem a miazgou naleje každý korienok, z ktorého vypučí kvet, začína čas konferencií...“. Takto nejako začína v slovenskom preklade kniha Malý svet, román z akademického prostredia od anglického spisovateľa a humoristu Davida Lodgea, a takto bola zahájená vo virtuálnom prostredí aj tohto- a minulo- ročná združená AT konferencia. Autor spomenutého diela v prológu píše, že v tento čas sa ľud s obľubou vydáva na púte, akurát, že akademici či odborníci tieto púte nazývajú konferenciami. A tak sme putovali a konferovali aj my, počas troch dní od 25. do 27. mája, každé poobedie po tri hodinky, navzdory hokejovému šampionátu i krásnemu počasiu za oknami. Ako praví onlineisti. Hoci spočiatku, povieme úprimne, sa nám táto verzia konferencie akosi nepozdávala, postupne sme sa na ňu začali tešiť, a napokon sme sa aj celkom naplno tešili.

Podujatie po programovej a odbornej stránke zabezpečovala už tradične sekcia drogových závislostí Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS a organizácie sa premiérovu zhostila agentúra Kami, ktorá je už psychiatrickému publiku známa zo zjazdov i viacerých iných psychiatrických akcií. Myslíme, že k obojstrannej spokojnosti.

Spolu bolo 201 registrovaných účastníkov, z toho 28 aktívnych. Celkovo sa podujatia zúčastnilo 96 lekárov a 39 psychológov.

Úvod konferencie bol zahájený obvyklým odpočtom činnosti a hospodárenia sekcie a poznámkami hlavného odborníka MZ SR pre medicínu drogových závislostí Ľ. Okruhlicu k jeho činnosti. Pripomenuli sme si aj minulo-ročný odchod nášho dlhoročného kolegu Laca Frankoviča a cez monitory sme sa rozlúčili s manželmi Máriou a Olegom Martinove, ktorí sa rozhodli tento rok ukončiť svoju bohatú profesionálnu kariéru, späť nielen s liečebným ústavom na Prednej Hore, ale aj so slovenskou adiktológiou.

Prvý deň, utorok, bol poznačený určitým zabehávaním sa a skoordinaovaním sa viacerých účastníkov súčasne. Skončil sa aj s malým sklzom, ale zvyšné dni to už šlo ako po masle. Utorňajší odborný program bol venovaný

– ako inak – ochoreniu spôsobenému koronavírusovou infekciou, COVID-19, a aktuálnej pandemickej situácii, ako aj reflexii vplyvu prvých dvoch vln pandémie na poskytovanie zdravotnej starostlivosti osobám so závislosťami. O podstate infekcie, jej liečbe a očkovaní, nás podrobne oboznámil prof. Pavol Jarčuška, predseda Spoločnosti slovenských infektológov v informačne nabitej prednáške, ktorá by si zaslúžila určite viac priestoru a diskusie. Žiaľ, vo virtuálnom prostredí je nutné strážiť čas. V spoločnej diskusii, ktorá nasledovala, vystúpili zástupcovia viacerých zariadení: L. Okruhlica a Z. Kamendy za CPLDZ Bratislava, M. Somora za CPLDZ Banská Bystrica, B. Bodnár za CPLDZ Košice, A. Vladimír a V. Stanislav za OLÚP n.o., Predná Hora, M. Patarák za II. psychiatrickú kliniku SZU v Rooseveltovej nemocnici v Banskej Bystrici, a L. Chvíla ako reprezentant ostravskopavského regiónu. Diskutovali o vlastných skúsenostiach s pandemiou, komentovali opatrenia. Panovala zhoda, že v riadení dominovala improvizácia, že podpora štátu bola nízka a pocit neistoty vysoký. Asi viacerí sa zhodli, že toto leto je nutné stráviť prípravami na tretiu vlnu pandémie, nech už príde kedykoľvek a nech už bude akákoľvek. Večer bol ukončený vystúpením Z. Kamendy, ktorá priniesla výsledky prieskumu syndrómu vyhorenia medzi zdravotníkymi pracovníkmi podľa Maslachovej dotazníka. V porovnaní s dva roky skoršími výsledkami boli určité známky zhoršenia, ale v kontexte externých zmien v spoločnosti sa ťažko interpretovali, keďže syndróm vyhorenia je chápaný úzko ako syndróm viazaný na pracovný stres. Zaujímavé je, že miera osobného uspokojenia negatívne korelovala s dĺžkou praxe. Paradoxom je, že štát neváhal a v rámci šetrenia okamžite krátil financie dovtedy určené na podporu vzdelávania, konferencie a výskum, ktoré dovtedy slúžili práve proti vyhoreniu.

Streda bola obsahovo mimoriadne hutná. Začala blokom českých kolegov, ktorý zabezpečila trojica prednášajúcich z Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN v Prahe. Ako prvý vystúpil doc. K. Kalina s prezentáciou činnosti neštátneho zdravotníckeho zariadenia Sananim, ktoré poskytovalo v období od novembra do mája adiktologickú starostlivosť 32 osobám v unikátnych azylových zariadeniach pre bezdomovcov, takzvaných kovidáriách, ktoré zriadilo Centrum sociálnych služieb Praha. Prof. M. Miovský predniesol prehľad pilotných projektov a výskumov v oblasti detskej a dorastovej adiktologie, predstavu o náplni odboru, manažmente jeho klientov, a tiež odporúčania týkajúce sa manažmentu jednak gravidných žien, jednak detí s užívaním psychoaktívnych látok. Zaujímavý je údaj o odhadovanom počte asi 3,5 tisíc injekčných užívateľov drog vo veku 14 až 19 rokov v ČR, či 44,6 tisíc závislých od tabaku a 63,5 tisíc užívateľov marihuany v tejto vekovej kategórii. Asi štvrtina klientov trpí nelátkovými závislosťami.

V r. 2018 vznikla pod Spoločnosťou pre návykové nemoci aj Sekcia detskej a dospelostej adiktológie (DaDA). Primár P. Popov vystúpil s prednáškou k 70. výročiu otvorenia prvej Protialkoholickkej záchytnej stanice (PZS) v Apolinári, ktorá zahájila činnosť 15. 5. 1951. Samotný jej zakladateľ J. Skála preferoval adjektívum „ochranná“ stanica, pôvodne „nočná ambulancia pre intoxikovaných“. Po tomto bloku nasledovalo sympóziu s podporou spoločnosti AOP Orphan, v ktorom E. Pálová predniesla skúsenosti s ambulantnou liečbou naltrexónom u pacientov závislých od alkoholu. Smutným odkazom je, že stále v bežnej praxi väčšina pacientov neužíva dostupné antidipsotiká, na druhej strane je pozitívom, že bariéry na strane lekárov sú už o niečo menšie.

Záver stredajšieho programu tvoril 1. blok e-posterových prezentácií, ktorý bol venovaný prevažne psychoterapii závislosti (autori E. Višnovský, D. Šoltésová a G. Šostáková, L. Simanová, K. Knapíková a P. Knapík, I. Ershova, M. Lešková a M. Wolt).

Po ukončení stredajšieho odborného programu mali účastníci možnosť prihlásiť sa cez osobitný internetový odkaz na míting Anonymných alkoholikov s názvom: „Keď všetko ostatné zlyhá, práca s iným alkoholikom ti zachráni život“. Mítingu sa zúčastnilo asi 25 registrovaných.

Štvrtok odzneli dve plenárne prednášky M. Pataráka, jedna na začiatku, druhá na konci programu. Ako prvá odznela prednáška o ketamíne, o jeho štyroch „tvárach“ (disociatívne anestetikum, pouličná droga, psychotomimetikum a antidepresívum), o tom ako bol vyvinutý, a aký je jeho pravdepodobný mechanizmus účinku. Je zaujímavé, že antidepresívny efekt esketamínu pravdepodobne nesúvisí s anestetickým alebo psychotomimetickým pôsobením, ktoré je sprostredkované blokádou NMDA receptorov, ale skôr so zvýšením AMPA receptorovej signalizácie, hypoteticky cestou metabolitu hydroxynorketamínu, ktorý je okrem iného aj potentným negatívnym alosterickým modulátorom nikotínových α_7 receptorov.

Po tejto prednáške nasledovalo sympóziu podporené spoločnosťou AbbVie venované problematike liečby hepatitídy C, ktorú aktualizoval M. Oltman. Na Slovensku sa odhaduje cca 10 tisíc infikovaných (0,2 % bežnej populácie). Žiaľ, liečba je stále málo dostupná, a jednou z prekážok je obdobie požadovanej abstinencie ako súčasť indikačného obmedzenia, hoci nemá vplyv na účinnosť liečby, a naopak, riziká vyplývajúce z chronifikácie infekcie a prenosu na iné osoby sú nepomerne väčšie. V súčasnosti sú dostupné pangentypové režimy antivírusovej liečby, v ktorých odpadá aj potreba genotypizácie. Kľúčom k úspešnej eliminácii je tiež zvýšenie počtu diagnostikovaných. Sú známe rizikové populácie a intravenózni užívatelia drog (PWID) patria k týmto skupinám.

Nasledoval 2. blok e-posterových prezentácií, ktorý sa niesol v duchu výskumu, konkrétne vzťahu patologického hráčstva a impulzivity (B. Bodnár), gamblingu v čase lockdownu (A. Kurilla), kde sa prezentovali veľmi zaujímavé výsledky dokazujúce, že v čase zatvorenia herní a kasín poklesol aj počet pacientov vstupujúcich do liečby pre patologické hráčstvo a počet hovorov na Linku pre pomoc pri problémoch s hraním, ďalej sa prezentoval výskum vzťahu mozgového dopingu a ADHD (M. Šoltýsová, D. Zmeškalová a M. Grohol) a štyri veľmi zaujímavé výstupy bardejovských autorov na čele s M. Groholom (ďalšími aktívnymi výskumníkmi tímu boli Z. Lenartová, M. Petrovič, P. Kokindová a T. Mikloš – poradie neimplikuje hierarchiu alebo prioritu), medzi nimi i zistenie, že na dynamiku laboratórnych parametrov počas detoxikácie nemajú hepatoprotektíva a vitamíny významnejší vplyv, alebo zistenie, že sledovanie dynamiky zmien laboratórnych parametrov má význam v diagnostike alkoholizmu – hoci ide o laboratórne koreláty klinického obrazu syndrómu odňatia, tieto zmeny časovo presahujú trvanie odvykacích prejavov. Kolektív autorov na čele s B. Jozefiakovou zistil, že ľudia so závislosťou prežívajú v porovnaní s bežnou populáciou signifikantne viac stresujúcich udalostí vrátane včasného stresu prežívaného do 16. roku života a že výskyt posttraumatickej stresovej poruchy je u nich približne trojnásobne častejší.

Stredu a vôbec celý odborný program uzavrela plenárna prednáška M. Pataráka o kanabinoïdoch. Medzi respondentmi konferencie mala suverénne najvyšší úspech, zrejme aj svojou aktuálnosťou. V rámci endokanabinoïdového systému je unikátna retrográdna neurotransmisia. Spomenuté boli aj hypotézy o zvýšenom výskyte psychóz v súvislosti s potentnejšími odrodami konopných rastlín na trhu, ktoré majú vyšší obsah tetrahydrokanabínolu (THC). Bola priblížená otázka právneho postavenia marihuany a osobitne téma kanabidiolu (CBD), pri ktorom je zaujímavým poznatkom jeho nedostatočná stabilita, respektíve termolabilita a fotosenzitivita.

Celkovo hodnotíme konferenciu ako veľmi podarenú, a jediné čo sa jej skutočne dá vytknúť, je malý priestor na diskusiu. Na záver ďakujeme spolumoderátorom, ďakujeme tiež kolegovi M. Turčekovi, ktorý zabezpečil nahrávanie abstraktov aj dotazník spokojnosti, všetkým aktívnym účastníkom, ale najmä tým, ktorí trpezlivo načúvali a boli oporou. Ďakujeme za pozitívne spätné väzby a tešíme sa na opätovné stretnutie, dúfame, že už naživo.

Za programový výbor

Vaši Miroslav Grohol a Michal Patarák